

PROFESOR DR HAB. HALINA BUCKA (1931–2017)

Profesor Halina Bucka urodziła się 25 lipca 1931 r. w Kalwarii Zebrzydowskiej, urokliwej miejscowości położonej ok. 30 km na południowy-zachód od Krakowa, u stóp góry Żar i Lanckorońskiej Góry. Studiując i pracując w Krakowie nigdy nie rozstała się z Kalwarią, gdzie wędrując po kalwaryjskich drózkach znajdowała spokój i ciszę, a napotkanych ludzi hojnie obdarowywała Swą mądrością i życzliwością. Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w Kalwarii, rozpoczęła studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W czasie studiów wybrała specjalizację – botanika, prowadzoną pod kierunkiem prof. Władysława Szafera. Jej pracowitość i zaangażowanie zostały szybko zauważone i docenione przez znakomitego polskiego hydrobiologa – prof. Karola Starmacha, który wprowadził młodą adeptkę nauki w świat glonów. Pod Jego kierunkiem prof. Halina Bucka zaczęła specjalizować się w fykologii (dawniej algologii) i wykonała pracę magisterską pt. „Rodzaj *Euglena* w stawach poregulacyjnych nad Wisłą (Psychovice)”, którą obroniła 8 lutego 1956 r., a następnie opublikowała w *Fragmenta Floristica et Geobotanika* w 1958 r.

Jeszcze przed obroną pracy magisterskiej, 23 stycznia 1956 r., została zatrudniona w Zakładzie Biologii Stawów w Krakowie, w charakterze asystenta. Zakład został później przekształcony w Zakład Biologii Wód, z którym prof. Halina Bucka była związana do samego końca. Początkowo zajmowała się badaniami glonów planktonowych w stawach rybnych w Gołyszu i Landeku – zespół Gospodarstw Doświadczalnych Ochaby (dawne woj. Bielsko-Biała). W badaniach tych zastosowała metodę fitosocjologiczną opracowaną przez prof. Karola Starmacha, a efektem prowadzonych badań było osiem publikacji oraz wykonana i obroniona rozprawa doktorska pt. „Zbiorowiska planktonowe w stawach rybnych zespołu Ochaby”, którą prof. Halina Bucka z powodzeniem obroniła dnia 27 listopada 1965 r. Stopień doktora nauk biologicznych został Jej nadany dwa miesiące później, w dniu 19 stycznia 1966 r., uchwałą Rady Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Na początku lat 60. prof. Halina Bucka przez rok przebywała na stażu naukowym w Stanach Zjednoczonych, gdzie miała okazję zdobyć doświadczenia w wielu prestiżowych palcówkach naukowych: University of Southern California, Beaudette Foundation for Biological Research, University of Minnesota, University of Michigan i Michigan State University, gdzie pracowała ze światowej sławy prof. G. W. Prescottem.

W latach 1968–1969 prof. Halina Bucka przebywała na stypendium Bristish Council w Windermere Laboratory w Wielkiej Brytanii, gdzie przez rok pracowała pod kierunkiem wybitnego fykologa – dr J. W. G. Lunda. Wówczas zapoznała się z metodą testów glonowych, którą to metodę z powodzeniem wykorzystywała w swych badaniach nad sukcesją glonów w zbiornikach wodnych, w aspekcie ich eutrofizacji oraz zrozumienia wzajemnego oddziaływania różnych gatunków glonów. W tym zakresie były to badania pionierskie

i innowacyjne, które pozwoliły scharakteryzować m.in. potencjalną żyzność różnych rzek karpackich. Posłużyły także do oceny wpływu ścieków niektórych miast Polski południowej na rzeki oraz do opracowania metody eliminacji z wód Dunajca związków azotowych, pochodzących z przemysłu chemicznego (Zakłady Azotowe w Tarnowie). Testy prowadzone były równoległe z badaniami terenowymi, a wyniki prac prezentowane na konferencjach w Winnipeg (1974) i Kopenhadze (1977), a następnie opublikowane.

Kolejne wyjazdy stażowe do Holandii, Czech i USA pozwoliły na zapoznanie się i późniejsze rozwijanie w Polsce badań prowadzonych za pomocą kultur synchronicznych. Badania te umożliwiły właściwe określenie przynależności systematycznej gatunków, które charakteryzują się różną morfologią w zależności od stadium rozwojowego. Był to kolejny nowy temat, który w przyszłości doprowadził do badań nad zagadnieniami związanymi z plastycznością fenotypową glonów, będących wciąż w kręgu zainteresowań badawczych kolejnego pokolenia.

Na początku lat 70. pani prof. H. Bucka ponownie wyjechała do Stanów Zjednoczonych, gdzie nawiązała współpracę z dr. G. A. Chapmanem. Tam poznała metody chemotaksonomii sinic morskich i słodkowodnych. Prawdopodobnie wtedy zaczęło się rozwijać szczególne zainteresowanie tą grupą organizmów oraz problemami związanymi z toksycznością sinic. Na początku lat 80. prof. Halina Bucka przebywała na stypendium Królewskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Norwegian Institute for Water Research NIVA, w Oslo, gdzie współpracowała z dr. Olavem Skulbergiem, prowadząc biotesty z udziałem sinicy *Oscillatoria agardhii* Gomont.

Jej szerokie zainteresowania badawcze dotyczyły także taksonomii i ekologii glonów chlorokokkowych oraz zagadnień związanych z fitoplanktonem zbiorników zaporowych. Szczególne interesujące były dla Niej zagadnienia związane z problematyką masowych zakwitów wody wywoływanych przez glony.

W 1988 r. uzyskała stopień doktora habilitowanego na podstawie osiągnięcia naukowego pt. „Ecological aspects of the mass appearance of planktonic algae in dam reservoirs of Southern Poland”. 28 listopada 1994 r. została mianowana profesorem zwyczajnym. Prof. Halina Bucka była członkiem Komitetu Redakcyjnego *Acta Hydrobiologica*, prowadziła również liczne szkolenia dla pracowników naukowych z całej Polski oraz studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego i Akademii Rolniczej w Krakowie (obecnie Uniwersytetu Rolniczego). Prezentowała wyniki swoich badań na zjazdach, konferencjach i sympozjach nie tylko w Polsce, ale również za granicą. Była członkiem Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego, Międzynarodowego Towarzystwa Limnologicznego (SIL), członkiem sekcji Fykologicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Kiedy Sekcja Fykologiczna została przekształcona w Polskie Towarzystwo Fykologiczne nie wahała się ani przez chwilę aby stać się członkiem PTF, a później została Członkiem Honorowym tego Towarzystwa. Zawsze wspierała działanie Towarzystwa rozumiejąc nieuchronność zmian.

Prof. Halina Bucka miała umysł otwarty na każde nowości i do samego końca aktywnie uczestniczyła w prowadzonych badaniach naukowych. Przez długie lata swojej pracy pomogła wielu osobom dzieląc się Swoją wiedzą i doświadczeniem. Dniami i nocami cierpliwie czytała, recenzowała i poprawiała wiele artykułów, rozpraw doktorskich i habilitacyjnych, życzliwie wskazując błędy i niedociągnięcia.

Ryc. 1. Prof. dr hab. Halina Bucka podczas spotkania Sekcji Fykologicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Tleń, 2000 r. (fot. autor nieznany)

Fig. 1. Professor Halina Bucka during a meeting of the Phycological Section of the Polish Botanical Society, Tleń, Poland, 2000 (author of photo unknown)

Prof. Halina Bucka jest autorką ponad 150 różnych publikacji naukowych, w tym sześciu rozdziałów w książkach i monografiach, autorką czterech haseł encyklopedycznych oraz współautorką dwóch monografii naukowych. Poniżej zamieszczono tylko wybrane z nich (26 recenzowanych artykułów naukowych).

Pani prof. Halina Bucka (Ryc. 1), nazywana przez wszystkich Panią Halinką, zawsze cicha, zawsze skromna, miała ogromną wiedzę, a przy tym wiele życzliwości wobec każdego człowieka. Widząc na ulicy szczupłą, przygarbioną, drobną osobę, niosącą sterty książek nikt nie pomyślałby, że obok przechodzi wybitny profesor i naukowiec. Zostawiła wielu swoich uczniów, rozwijających tematy badawcze, które pioniersko wszczepiała na grunt polskiej fykologii.

WYBRANA BIBLIOGRAFIA

- BUCKA H. 1958. The appearance of *Euglena* species in postregulation ponds at the banks of the Vistula near Cracow. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica* **3**: 161–180.
- BUCKA H. 1960. Phytoplankton of the experimental ponds in Gołysz. – *Acta Hydrobiologica* **2**: 235–254.
- BUCKA H. 1964. Some species of algae from ponds at Gołysz. – *Acta Hydrobiologica* **6**: 317–321.
- BUCKA H. & KYSELOWA K. 1967. The plankton of selected carp ponds at Gołysz and Landek. – *Acta Hydrobiologica* **9**: 339–380.

- BUCKA H., KRZECZKOWSKA-WOŁOSZYN Ł. & KYSELOWA K. 1968. On some green-algae species of the genus *Ulva* Playfair 1914. – *Acta Hydrobiologica* **10**: 433–437.
- BUCKA H. 1986. Phytoplankton of the Rożnów dam reservoir in the years 1982–1983 (Southern Poland). – *Acta Hydrobiologica* **28**: 345–360.
- BUCKA H. 1987. Ecological aspects of the mass appearance of planktonic algae in dam reservoirs of Southern Poland. – *Acta Hydrobiologica* **29**: 149–191.
- BUCKA H. 1989. Ecology of selected planktonic algae causing water blooms. – *Acta Hydrobiologica* **31**: 207–258.
- BUCKA H., ŻUREK R. & KASZA H. 1993. The effect of physical and chemical parameters on the dynamics of phyto- and zooplankton development in the Goczałkowice Reservoir (southern Poland). – *Acta Hydrobiologica* **35**: 87–183.
- BUCKA H. 1995. Fitoplankton zbiornika zaporowego Wisła-Czarne (południowa Poland). – W: S. WRÓBEL (red.), *Zakwaszenie Czarnej Wiselki i eutrofizacja zbiornika Wisła-Czarne*, s. 121–127. Centrum Informacji Naukowej, Kraków.
- BUCKA H. 1998. Phytoplankton communities in the Wisła-Czarne dam reservoir in 1993–1994. – W: S. WRÓBEL (red.), *Environmental degradation in the Czarna Wiselka and Biała Wiselka catchments, Western Carpathians*. – *Studia Naturae* **44**: 195–213.
- BUCKA H. 1998. Zbiorowiska glonów i sinic w stawach. – W: M. A. SZUMIEC (red.), *Półwiecze działalności rybackiego ośrodka Polskiej Akademii Nauk w Gótylszu*, s. 59–72. Ośrodek Wydawniczy „Augustana”, Bielsko-Biała.
- BUCKA H. 1998. The mass invasion of several blue-green alga in two drinking water supply reservoirs in Southern Poland. – W: D. G. GEORGE, J. JONES, C. S. REYNOLDS & D. SUTCLIFFE (red.), *Management of lakes and reservoirs during global climate change*, s. 145–151. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht – Boston – London.
- BUCKA H. & WILK-WOŹNIAK E. 1999. Cyanobacteria responsible for planktonic water blooms in reservoirs in southern Poland. – *Archiv für Hydrobiologie, Supplement* **129**, *Algological Studies* **94**: 105–113.
- BUCKA H. 2000. Diversity of flora and fauna in running waters of the Province of Cracow (southern Poland) in relation to water quality. 6. Characteristics of rivers on the basis of phytoseston communities. – *Acta Hydrobiologica* **42**: 95–122.
- BUCKA H. 2002. Upper Vistula River: Response of aquatic communities to pollution and impoundment. 6. Net phytoseston communities. – *Polish Journal of Ecology* **50**(2): 167–191.
- BUCKA H. & WILK-WOŹNIAK E. 2002. Monografia. Gatunki kosmopolityczne i ubikwistyczne wśród glonów pro- i eukariotycznych występujących w zbiornikach wodnych Polski Południowej. s. 233. Zakład Biologii Wód PAN, Kraków.
- BUCKA H. & WILK-WOŹNIAK E. 2003. Morphology and ecology of selected coccal green algae occurring in different types of water bodies. – *Biologia* **58**(4): 483–487.
- BUCKA H. & WILK-WOŹNIAK E. 2005. Ecological aspects of selected principal phytoplankton taxa in lake Piaseczno. – *Oceanological and Hydrobiological Studies* **34**(2): 79–94.
- BUCKA H. & WILK-WOŹNIAK E. 2007. Glony pro- i eukariotyczne zbiorowisk fitoplanktonu w zbiornikach wodnych Polski Południowej. s. 352. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- SANECKI J. & BUCKA H. 1992. Prognoses of changes in phytocoenoses of the River Dunajec (southern Poland) as a result of hydrotechnical constructions. – *Acta Hydrobiologica* **34**: 357–373.
- WILK-WOŹNIAK E., POCIECHA A. & BUCKA H. 2001. Phytoplankton-zooplankton interactions, size relations and adaptive responses. A short review. – *Ecology & Hydrobiology* **1**(4): 511–517.

- WILK-WOŹNIAK E., BUCKA H. & MROZIŃSKA T. 2003. Contribution to a broadening of taxonomical and ecological knowledge on *Woronichinia naegeliana* (Unger) Elenkin. – Archiv für Hydrobiologie, Supplement, Algological Studies **109**: 499–508.
- WOJTAŁ A., WILK-WOŹNIAK E. & BUCKA H. 2005. Diatoms (*Bacillariophyceae*) of the transitory zone of Wolnica Bay (Dobczyce dam reservoir) and Zakliczanka stream (Southern Poland). – Archiv für Hydrobiologie, Supplement, Algological Studies **115**: 1–35.
- ŻUREK R. & BUCKA H. 1994. Algal size classes and phytoplankton-zooplankton interacting effects. – Journal of Plankton Research **16**(3): 538–601.
- ŻUREK R., STARZECKA A. & BUCKA H. 2002. Upper Vistula River: Response of aquatic communities to pollution and impoundment. 11. Research synthesis. – Polish Journal of Ecology **50**: 249–262.

OBITUARY

The article is a tribute to Professor Halina Bucka, who died on 8 March 2017. Professor Bucka was a Polish phycologist who devoted her work to the study of phytoplankton. She was born in Kalwaria Zebrzydowska, where she graduated high school. She studied biology at the Jagiellonian University and in 1956 completed her PhD. Professor Bucka was employed in the Karol Starmach Institute of Freshwater Biology, Polish Academy of Sciences. She was awarded many fellowships abroad, in the United States, United Kingdom, Norway, Holland and the Czech Republic. She specialized in the taxonomy and ecology of planktonic algae. Her main interests were green algae and cyanobacteria, with special attention to cyanobacterial blooms and their toxicity. An esteemed Polish scientist, respected worldwide, she published more than 150 papers.

ELŻBIETA WILK-WOŹNIAK

Zakład Biologii Wód im. K. Starmacha,
Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk,
al. Adama Mickiewicza 33, 31-120 Kraków, Polska;
e-mail: wilk@iop.krakow.pl